

УДК [811.163.41-26+811.163.41'276.4]:81'367.625
811.163.41'367.625:81'372:[81'373.7

Људмила Поповић*

(Филолошки факултет Универзитета у Београду)

ПРОМЕНА ВАЛЕНТНЕ СТРУКТУРЕ ГЛАГОЛА КАО НАЧИН ФОРМИРАЊА ЖАРГОНА

Новоречје, 2023, бр. 9.

На примеру глагола који су део лексикона књижевног српског језика, али се устаљено користе и у конструкцијама које припадају жаргонском супстандарту, приказан је механизам њихове трансформације у жаргоне путем промене валентне структуре. Под валентном структуром глагола подразумевамо скуп партиципаната ситуације, чији се број и природа могу предвидети како би се реализовао догађај који је означен глаголом у предикату одређене конструкције, притом се глагол схвата као структурни и семантички врх реченице. Издвојено је неколико устаљених поступака такве трансформације. На конкретним примерима илуструје се како промена валентне структуре предиката води формирању синтаксичких фразеологизама који функционишу у жаргону.

Кључне речи: жаргон, глагол, валентност, аргумент, синтаксички фразеологизам.

1. Уводне напомене

Жаргон као најдинамичнији слој језика може послужити као модел за проучавање развоја и структуре других језичких слојева (Бугарски 2003: 5). Циљ жаргона је идентификација и издвајање одређене узрасне или социјалне групе у контексту ситуативно условљене комуникације. Формирање специфичне лексике и фразеологије у оквиру овог слоја устаљено се одвија према одређеним творбеним моделима. Особеност тих модела – афиксације, универбизације, сливања, метафоричких и метонимијских

* ljudmila.popovic@fil.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-5774-5754

транспозиција и сл., традиционално се наводи као посебна одлика жаргона, мада су они само донекле специјализовани. Мање се обраћа пажња на чињеницу да до формирања жаргона често долази услед кршења услова граматичке дистрибуције речи. Такав начин формирања жаргона, међутим, типичан је за глаголе. Граматичке аномалије које се јављају у семантичко-синтаксичкој структури конструкције, која је прототипично условљена лексикографским описом глагола, воде померању значења глаголске лексеме, њеном измештању ван оквира устаљене перцепције, праћене померањем хоризонта очекивања саговорника, стварању посебног експресивног ефекта. У овом раду усмерићемо пажњу управо на такав аспект „жаргонизације“ глагола. Настојаћемо да дамо одговор на питање како промене у синтаксичкој дистрибуцији глагола доприносе његовом преласку у жаргонски слој лексике. Сагледаћемо такву трансформацију на конкретним примерима промене програмиране валентности.

У првом делу рада осврнућемо се на теорију валентности и њене основне постулате, док ћемо у другом размотрити конкретне механизме промене валентности који се устаљено јављају код глагола у жаргону. Као корпус за истраживање послужиће примери из речника и глосара жаргона (Андрић 1976, Gerzić 2012, Воркапић и др. 2017, Зороњић и др. 2017), као и примери из разговорног језика и интернета.

2. Промене аргументне структуре глагола у предикату из угла теорије валентности

Вербоцентрична синтаксичка теорија француског слависте Лисјена Тењера (Lucien Tesnière, 1893–1954) која је конституисана на грађи словенске, претежно руске, реченице освојила је структуралисте у другој половини 20. века. Тењерово учење о валентности као способности глагола да отвара предвидљиве синтаксичке позиције које попуњавају реченични конституенти, а самим тим о предикату као структурном центру конструкције савршено се уклопило у традицију лингвистичке славистике, која је узела на наоружање идеју о томе да је семантичка структура реченице заправо аргументска структура предиката јер је семантика глагола та која одређује број и карактер синтаксичких чланова. Став да је „информација садржана у реченици једнака информацији садржаној у лексикографском опису глагола који представља врх реченице“ (Храковски 1974: 5) постаје полазно одредиште свих тумачења реченице и њених трансформација у оквиру једне синтаксичке парадигме.

Лисјен Тењер попут Фердинанда де Сосира био је мало познат за живота и постао навелико цитиран тек после своје смрти. Најпознатије Тењерово дело је монографија *Основе структурне синтаксе* (*Éléments de syntaxe structurale*), која је објављена 1959. године. Ова књига је постала посеб-

но популарна тек од средине шездесетих година, а откад је преведена на руски језик (Тењер 1988), веома је цитирана од стране слависта.

Могло би се без претеривања рећи да су све савремене структуралистичке граматике словенских језика ослоњене на Тењерову теорију валентности. Полазни став те теорије је да односи између синтаксичких елемената у реченици нису линеарно условљени у тој мери у којој су одређени хијерархијском зависношћу, стога Тењерова синтакса зове се још и синтакса инциденције или графова¹. Коначни врх хијерархијског устројства реченице, према Тењеру, представља глагол. Притом Тењер не разликује глагол и предикат, што у више наврата узрокује замењивање синтаксичког и семантичког нивоа анализе, али је предност његове теорије у томе што се у њој подједнака пажња посвећује како семантици глагола тако и форми реченице. После америчке структуралне синтаксе, која је била лишена сваког додира са семантиком, Тењерова синтакса је представљала право освежење.

Тењер је установио да лексичко пуњење глагола одређује број и карактер функција предвидљивих синтаксичких елемената који су обавезни у структури реченице. Такво својство глагола Тењер је назвао валентност, позајмивши тај термин из хемије. Синтаксичке позиције које зависе од семантике глагола Тењер је назвао актантима, док оне синтаксичке елементе реченичне структуре који нису условљени семантиком глагола назвао сирконстанте. Актанти су прототипично именице или изофункционалне јединице који су рангирани по степену учешћа у обликовању субјекатско-објекатске структуре реченице. Стога је први актант увек субјекат, други је прави објекат, а трећи је неправи објекат. За разлику од актаната, сирконстанте, које су заступљене прилозима или њиховим еквивалентима, међусобно су равноправне (Тењер 1988).

Самим тим што је поставио глагол у центар реченице, Тењер је одредио њено језгро као предикацијски центар, а субјекат је сагледао као елемент који је од њега синтаксички зависан. Истичући важност предиката као организационог језгра реченице, Тењер прибегава метафори. У свакој реченици, пише Тењер, имамо праву драму јер у драми ликови (актанти) и околности (сирконстанте) потчињени су радњи (глаголу) (Ibid.). Све глаголе Тењер је разврстао према броју предвидљивих позиција на авалентне, једновалентне, двовалентне и тровалентне. Авалентни су глаголи чије је значење самодовољно и не захтева екстензију у облику семантичке допуне. Глагол *свитати* у реченици *У ово доба године код нас касно свиће* је авалентан, а сама реченица, осим предиката, садржи само сирконстанте,

¹ Граф је појам који је позајмљен из математике, а означава фигуру која се састоји од непразног коначног скупа чије елементе зовемо врхови и коначног скупа различитих парова елемената које зовемо бридови.

дакле синтаксичке чланове које указују на околности ситуације али не и на њене учеснике. Једновалентни глаголи прототипично имају на позицији првог актанта именицу у номинативу (*Девојчица трчи*), али уколико се ради о безличним глаголима ту позицију може заузимати именица у другом падежном облику (нпр. *Жени је позлило*). Двовалентни глаголи прототипично поред именице у номинативу имају и именицу у акузативу, тј. праву допуну (нпр.: *Девојчица једе јабуку*). Актанти двовалентних глагола могу бити изражени и другим падежним облицима (*Дечак се плаши вука; Ивану се свиђа концерт*) итд.

Рекцијски односи у које ступа један глагол нису увек исти. Они варирају у складу с променом значења полисемичне структуре глагола. Рецимо, глагол *куцати* може бити једновалентан или тровалентан у зависности од тога које се од два значења тог глагола реализује: 1) куцати ради добијања одобрења за улазак у просторију или 2) откуцавати, пулсирати, производити одсечан звук. У првом случају глагол *куцати* биће тровалентан, што се може потврдити помоћу конструисане реченице *Неко тихо куца прстима на врата²*, док се приликом реализације другог од наведених значења глагол остварује као једновалентан, нпр. *У грудима му куца храбро срце; И даље куца сат*.

Семантика глагола одређује не само број предвидљивих синтаксичких позиција у реченици већ и природу актаната. То да ли ће актанта спадају у категорију лице или ствар, односно да ли ће обавезно бити аниматан или инаниматан, такође је садржано у значењу које глагол остварује у конкретном исказу. На пример, глагол *акредитовати* у свом основном значењу – постављати некога за дипломатског представника у страну државу или међународну организацију, захтева други аргумент из категорије лице (*Француска ће врло брзо акредитовати амбасадора у СРЈ*). Исти глагол у свом другом значењу – признати и верификовати да одређена институција испуњава експлицитно установљене стандарде, захтева праву допуну из категорије неживо (*Национални савет за високо образовање ту институцију благовремено ће акредитовати за наредну академску годину*).

Варијације у значењу, као што видимо, утичу на промену валентности глагола. Процес, међутим, може бити и обрнут. Уколико се глаголски облик употреби у конструкцији тако што се уз њега нађе аргумент који није у складу с лексикографским описом тог глагола, конструкција постаје ненормативна, а сам глагол стиче сасвим ново значење, које доприноси његовом *онеобичавању*, ако искористимо термин руског формалисте Виктора

² Подвлачењем се овде и даље издвајају синтаксички аргументи предиката, односно семантички актанти глагола у предикату.

Шкловског (Шкловский 1929: 13)³. Глагол у аграматичној конструкцији развија једно ново значење, што га чини средством стварања новог језика. Такав нови језик може послужити правој перцепцији уметности, како је то истакао В. Шкловски, или имати другу намену – потенцирати настојање појединца да се комуникативно издвоји у односу на остатак своје средине и уједно идентификује са себи сличнима.

Уједно, за анализу „жаргонизоване“ конструкције престаје да буде погодан вербоцентрични приступ јер глагол губи улогу конститутивног језгра реченице, која почиње да преноси значење само као целина, што је чини на неку начин типизираним, преводи у ранг синтаксичког фразеологизма⁴.

Поступак трансформације глагола у жаргон путем промене његове аргументне структуре устаљено се одвија према одређеном механизму који ћемо размотрити у даљем раду на конкретним примерима.

3. Промена броја и природе аргумената приликом преласка глагола у жаргон

Глагол *радити* у свом основном значењу ‘деловати, обављати делатност’ је двовалентан, што се може потврдити путем питања *Ко шта ради?* У том питању су еклицирани први (ко), прототипично аниматни, и други (шта), протипично инаниматни, аргумент. Притом је први аргумент (субјекат) – лице које вољно и циљно обавља одређену делатност. У реченичном предикату глагол *радити* претежно се употребљава хабитуално – само с првим аргументом и локативном одредбом, нпр.: *Петар дуго ради у том предузећу*, односно за означавање радње која се може интерпретирати као атрибут субјекта, нпр.: *Она пуно ради* [→ Она је вредна], што практично преводи глагол из ранга предиката радње у предикат стања.

У жаргонској употреби одомаћио се исказ у којем се глагол *радити* јавља уз инаниматни субјекат, док се на позицији његовог другог аргумента (праве допуне) налази лице. Природа аргументне структуре тако употребљеног глагола је радикално измењена, нпр.: *Та музика ме ради*.⁵ Жаргон-

³ Термин *онеобичавање (остранение)* В. Шкловски уводи у својој књизи *Васкрснуће речи (Воскрешение слова, 1914)*, а разрађује у чланку „Уметност као поступак“ (*Искусство как прием, 1917*) како би показао да кршење устаљене норме језика води рушењу аутоматске рецепције појаве која се приказује, а самим тим јачању експресивног набоја исказа и његовог утицаја на саговорника. В. о томе такође у: (Милорадовић 2009).

⁴ О природи и типовима синтаксичких фразеологизама у српском језику в. (Поповић 2022).

⁵ Хрватска тиктокерка у свом чувеном видео снимку из 2023, где наводи своје омиљене српске речи и изразе навела је пример *ради ме* као „добар српски непреводив

ска конструкција на тај начин постаје своје врсте синтаксички фразеологизам с константом *ради* и променљивим X и Y (*X ради Y*), где је X претежно инаниматно, а Y – обавезно аниматно. О томе да је посредни синтаксички фразеологизам, између осталог, сведочи чињеница да је наведени глагол могуће употребити само у облику 3. лица индикатива презента (уп.: *Та музика ме је радила). По истом принципу, очигледно, у хрватском жаргону је настао исказ *pere me*⁶, што потврђује да слични механизми трансформације глагола у жаргоне надилазе границе конкретного језика.

Промену валентне структуре у жаргону запажамо и код глагола *ложити*, чије основно значење диктира троаргументну структуру исказа с тим глаголом у предикату, нпр. *Народна банка ложила је своју пећ новчаницама*⁷. У таквој реченици, с глаголом *ложити* у предикату, где су све три предвидљиве позиције попуњене предметним аргументима, први аргумент је прототипично аниматан. Услед метонимијског преноса у наведеном примеру први аргумент припада категорији неживо (Народна банка), док су други (пећ) и трећи (новчанице) обавезно инаниматни. У жаргонском изразу глагол *ложити* постаје искључиво двовалентан, притом позицију првог аргумента може подједнако заузимати предметни аргумент из категорије живо или неживо (нпр.: *Она ме ложи* и *Превише ме ложи отворено море* (Инт.)⁸), али и пропозициони каузатор (нпр.: *Ложи ме како се љубиш*).

У наведеним примерима преласка глагола из слоја неутралне лексике у слој стилски обележених речи делује исти механизам. Аниматни агенс замењује се каузатором, док на позицију другог аргумента, уместо инаниматног објекта на којем се врши радња, долази аниматни, и то у семантичкој улози доживљавача (експиријенсера) каузираног стања.

Нешто је друкчији случај с глаголом *мрзети*, кад се на позицији предметног првог аргумента, који је предвиђен семантиком тог глагола (*X мрзи Y*, где је X обавезно аниматно), нађе пропозициони (*мрзи ме да устајем рано*), што преводи сам предикат у категорију предиката вишег реда, ако користимо терминологију пољског синтаксичара Станислава Каролака (в. о тој теорији сажето у: Поповић 2011). Позицију другог аргумента у та-

израз“, в.: [https://www.instagram.com/p/CVGqQbjMQeh/?img_index=1] приступљено 15. 02. 2024.

⁶ Ibid.

⁷ [https://www.instagram.com/p/CVGqQbjMQeh/?img_index=1] приступљено 15 .02. 2024.

⁸ [<https://sr-rs.facebook.com/poezijasustine.rs/posts/832627054887043>] приступљено 15. 02. 2024.

квом исказу заузима акузатив субјекта стања: *Све ме мрзи. Мрзи ме да учим, да идем у школу, да устајем рано* (Разг.).

Поједини глаголи мењају и број и природу аргумената. Глагол *певати*, рецимо, прототипично је двовалентан, притом други аргумент (права допуна) не сме да буде лице, нпр.: *Девојке тихо **певају** тужну песму*. У жаргону исти глагол стиче значење ‘потказивати’, тако што добије три обавезна аргумента из категорије живо (ко *пева* кога коме).

Такозвани фаунонимски глаголи, као што је познато, имају редуковану парадигму лица – у свом правом значењу употребљавају се искључиво у 3. лицу, нпр: *нас лаје, мачка мауче, врана крешти, крмача се опрасила* и сл. Укидање забране на употребу првог аргумента из категорије лице уз ове глаголе води стварању експресивне лексике, али и жаргона, као што је то случај са глаголом *блејати*, који у значењу ‘беспосличарити’ може да има на позицији првог аргумента лице. Самим тим шири се парадигма граматичког лица код тог глагола. Она почиње да обухвата све облике, нпр.: *Ево **блејимо** у кафићу. Где **сте** данас **блејали**? **Блејим** са друштвом* итд.

Познат је такође пример трансформације у жаргон глагола *шетати* који се почео користити уз праву допуну из категорије лице, нпр. *шетати девојчицу* (излазити с девојком) или *шетати некога* у смислу терати да више пута долази нпр.: *Шалтеруша ме је шетала сто пута* (Разг.).

Такви и слични примери потврђују тезу о томе да је жаргонски слој језика веома погодан за проучавање механизма ширења семантичког потенцијала нормативне лексике јер, као што видимо, до стварања пренесених значења често долази управо путем померања у синтаксичкој дистрибуцији глагола у предикату и промене природе његових аргумената – тамо где је морало бити лице, може се наћи предмет, предметни аргумент се трансформише у пропозициони, а име из категорије лице јавља се уз фаунонимске глаголе, односно глаголе који се користе за означавање процеса којима су подложни објекти природе, али не и лица (нпр.: *оксидирати, рђати, бућавити*) итд.

3.1 Ширење парадигме лица код глаголских облика пасивне дијатезе

Још један занимљив поступак трансформисања глагола у жаргон заснован је на аграматичној пасивној дијатези, кад се укида забрана на аниматност објекта на којем се обавља радња. Пасивна дијатеза, у којој се семантички субјекат уклања с позиције првог аргумента, а његово место заузима објекат на којем се врши радња, утиче на бројне глаголске категорије блокирајући поједине грамеме (Поповић 2023). Претежна употреба глаголских облика у 3. лицу у конструкцијама заменичког (рефлексивног) или партиципског пасива условљена је утицајем дијатезе на категорију ли-

ца. Пасивне облике користимо у 3. лицу, будући да се у улози другог семантичког актанта већине прелазних глагола од којих градивимо пасивни облик углавном јавља предмет или предметно име, а не лице. У српском језику дијатеза утиче на градему лица у свим временским облицима, уп.: *књига се пише/се (била) писала/се писаше; књиге се пишу/ су се (биле) писале/ се писаху; књига је била/беше/би/биће написана; књиге су биле/беху/беше/биће написане* итд. Немогуће је, дакле, употребити наведене облике заменичког и партиципског пасива у првом или другом лицу, уп.: **пишем се; *пишеш се; *писали смо се, *написан сам, *написани смо, *написани сте* итд.

Укидање забране на ову врсту ограничења служи као полазна основа за ширење семантичког потенцијала речи (*продао сам се; прочитан си; пржим се на сунцу; скувала сам се* и сл.), али и за творбу жаргона, нпр. *бетонирао сам се* (напио сам се) и *бетониран сам* (пијан сам); *гужвам се* (гурам се у превозу); *дорадио сам се* (узео сам још дроге); *заболи смо се на комп* (седели смо за рачунаром); *закуцао сам се* (заспао сам); *израдио си се* (преварио си се) и *израђен си* (преварен си); *инсталирали смо се* (сместили смо се) и *инсталиран сам* (смештен сам); *испалио си се* (преварио си се) и *испаљен си* (преварен си); *набацивао си се* (удварао си се); *надувао сам се* (дрогирало сам се) и *надуван сам* (дрогиран сам); *навукао сам се* (постао сам зависан) и *навучен сам* (зависан сам); *наложио сам се, напалио сам се, напржио сам се* (заинтересовао сам се) и *наложен, напаљен, напружен сам* (заинтересован сам); *намонтирала сам се* (дотерала сам се) и *намонтирана сам* (дотерана сам); *нацртао сам се* (дошао сам); *оверио се* (узео је превелику дозу дроге); *одбио сам се, одвалио сам се, однео сам се, разнео сам се* (претерао сам) и *одваљен сам* (надрогиран сам); *окачио сам се* (окачио сам капут); *отворио сам се* (издашно сам частио); *откачио си се* (полудео си) и *откачен си* (наурачунљив си); *откинуо сам се* (претерао сам); *погубила сам се* (збунила сам се) и *погубљена сам* (збуњена сам); *пришрафили смо се* (прикључили смо се); *пролио сам се* (рекао сам бесмислицу); *проваљивао сам се, изваљивао сам се* (трабуњао сам); *проваљен сам* (разоткривен сам); *рађен је* (праћен је, прислушкиван); *разбацан си* (мишићав си); *разбио сам се* (претерао сам) и *разбијен сам* (пијан сам); *развалио сам се* (претерано сам јео) и *разваљен сам* (пијан сам); *скуван си* (надмудрен си); *(у)пецао си се* (био си наиван) и *упецан си* (преварен си); *тапацирао си се* (угојио си се); *уградио си се, узидео си се* (убацио си се у посао који доноси добит); *удесио сам се* (напио сам се) и *удешен си* (дрогиран си); *укиселио си се* (дрогирало си се); *укинут сам* (пијан/дрогиран сам); *укопао сам се* (довео сам себе у тежак положај); *урадио сам се* (дрогирало сам се) и *урађен сам* (дрогиран сам); *упецао си се* (насео си) и *упе-*

цан си (жртва си преваре); *цепали смо се* (смејали смо се); *чупали смо се* (излазили смо из неприлика); *шлеповали смо се* (наметали смо се) итд.

Мањи је број транзитивних глагола који захтевају на позицији свог другог актанта аниматни објекат. До њихове „жаргонизације“ долази укидањем забране на инаниматност објекта, као у примерима *очешљан*, *ошишан*, *фризиран рачун* (лажиран рачун) и сл.

Један те исти глагол може се трансформисати у жаргон у оба типа конструкције – како активне тако и пасивне дијатезе, често притом реализујући различито значење. Рецимо, глагол *забости* у значењу ‘зарити, убости’ стандардно је тровалентан. Актанти тог глагола могли би да се експлицирају помоћу упитних заменица ко? шта? у шта?, нпр.: *Баишован је забо садницу у земљу*; *Малолетник је другу забо нож у срце*. Прешавши у жаргон, тај глагол функционише као једновалентан: уз инаниматни први аргумент – у значењу ‘покварити се’, нпр.: *ТВ је забо*; *комп је забо*⁹ и сл., а уз аниматни – у значењу ‘заспати’, нпр. *Дечко је забо до увече*. Глагол *забости* функционише у жаргону и као двовалентан – у значењу ‘украсти, однети’: *Допов ми је забо новчаник*, а кад оба аргумента припадају категорији живо, онда у значењу ‘ударити’: *Он ме је први забо*.

У конструкцији пасивне дијатезе глагол *забости* с аниматним првим аргументом употребљава се у већ наведеном значењу ‘седети за рачунаром или телевизором’, ‘беспосличати’. У примеру који следи реализована су сва наведена значења жаргона *забости*, притом у истој сложеној реченици истовремено се могу наћи конструкције активне дијатезе с једновалентним и двовалентним глаголом, као и пасивне дијатезе с укинутим ограничењем на употребу првог лица на месту стандардно инаниматног објекта: *Ма ми се заболи на комп, пошто је tv забо, када видиш улеће њена šveca, zabada мене i zabode produžni, као треба joj da radi diplomski...*¹⁰ (Седели смо за рачунаром, кад улети њена сестра, удари ме и однесе продужни кабл јер јој је наводно требао како би писала дипломски).

⁹ То да је у питању различито порекло глагола *забости* у наведеном значењу (скраћено од *забаговати* [← engl. *bug*]) у овом случају није важно јер се „унутрашња форма“ глагола помера у други план и глагол у предикату наведених конструкција функционише по узору на *забости* у другим жаргонским изразима, о чему сведочи чињеница да се на популарном сајту *Vukajlija* сва наведена значења наводе у опису истог жаргона [<https://vukajlija.com/zabosti/253560>] приступљено 15.02.2024.

¹⁰ [<https://vukajlija.com/zabosti/253560>] приступљено 15.02.2024.

4. Закључци

Трансформација глагола из стилски необележене лексеме у жаргон пропраћена је променом његове валентне структуре, што у коначној инстанци подразумева измештање глаголске лексеме с позиције структурног и семантичког врха реченице. Број и природа аргумената предиката конструкције више се не могу одредити полазећи од лексикографског описа глагола, већ на основу њиховог јављања у структурно устаљеном изразу – синтаксичком фразеологизму. Та структура се састоји од глаголске константе и променљивих, које могу бити предметне или пропозиционе.

Поједини глаголи у синтаксичким фразеологизмима добијају непредвидљиву дистрибуцију која се коси с њиховом рекцијом. Рецимо, транзитивни глагол *палити* прототипично има два аргумента, од којих је први лице, а други је предметне природе, нпр.: *Палио је један ратник село где је рођен* (Јаничар¹¹). У жаргону исти глагол постаје једновалентан (захтева само субјекат), а устаљено се користи с локативном одредбом, нпр. *Палим кући*. Такав синтаксички фразеологизам има константу у виду глагола *палити* и две променљиве. На позицији прве променљиве, која се у српском језику често не попуњава због „утканости“ показатеља лица у сам глаголски облик, посебно кад је реч о личним заменицама, налази се лице, док позицију друге променљиве попуњава адлативна одредба (*Палим ја на посао/на факс/у иностранство* итд.). На тај начин транзитивни глагол са значењем обављања деструктивне радње на одређеном објекту постаје глагол кретања.

Постоје и обрнути случајеви – кад се глагол кретања у синтаксичком фразеологизму претвара у глагол каузирања одређеног стања, као што је то случај с глаголом *ићи*, који се јавља као константа у синтаксичком фразеологизму са три променљиве, од којих је трећа с предлогом НА (X, Y иде НА Z), нпр.: *Тај човек/та ствар/тај догађај... ми/њему/њој... иде на живце/ ганглије/ једњак/ јетру...*

Примера таквих синтаксичких фразеологизама у жаргону има много. Њиховој анализи, међутим, посветићемо једно од следећих истраживања.

¹¹ <http://www.pesmarica.rs/Akordi/6994/Predrag-Cune-Gojkovi%C4%87--Jani%C4%8Dag> (приступљено 15.02.2024).

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић, Драгослав 1976. *Двосмерни речник српског жаргона и жаргону сродних речи и израза*. Београд: Београдски издавачко-графички завод.
- Бугарски, Ранко 2003. *Жаргон. Лингвистичка студија*. Београд: Библиотека XX век.
- Воркапић, Теодора, Дијана Тепавчевић, Марија Кувекаловић 2017. Фризерски и козметичарски жаргон у српском језику. *Славистика*, XXI/1–2, 404–417.
- Зороњић, Емил, Тијана Митровић, Милица Цар 2017. Политички жаргон у српском језику. *Славистика*, XXI/1–2, 418–440.
- Милорадовић, Софија 2009. *Музички жаргон младих*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Поповић, Људмила 2011. Нова контрастивна синтакса словенских језика. (Aleksander Kiklewicz, Małgorzata Korytkowska, Julia Mazurkiewicz-Sułkowska, Agnieszka Zatorska, Tatiana Ramza: Podstawowe struktury zdaniowe współczesnych języków słowiańskich: białoruski, bułgarski, polski. Redakcja naukowa: A. Kiklewicz, M. Korytkowska). *Јужнословенски филолог* LXVII, 317–325
- Поповић, Људмила 2022. Проучавање синтаксичких фразеологизама као правац изучавања српског језика. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 51/1, 522.
- Поповић, Људмила 2023. *Граматика интеракције у савременим словенским језицима*. Београд: Славистичко друштво Србије.
- Теньер, Люсьен 1988. *Основы структурного синтаксиса*. (Пер. с франц., вступ. ст. и общ. ред. В. Г. Гака). Москва: Прогресс.
- Храковский, Виктор С. 1974. Пассивные конструкции. У: А. А. Холодович (ред.). *Типология пассивных конструкций. Диатезы и залоги*. Ленинград: Наука, 5–45.
- Шкловский, Виктор Б. 1929. Искусство как прием. У: В. Б. Шкловский *О теории прозы*. Москва: Федерация, 7–23.
- Gerzić, Borivoj 2012. *Rečnik srpskih žargona (i žargonu sličnih reči i izraza)*. Београд: SA.

Ljudmila Popović

University of Belgrade, Faculty of Philology

CHANGES IN THE VALENCE STRUCTURE OF A VERB AS A METHOD OF
FORMATION OF SLANG

S u m m a r y

Using the example of verbs that are part of the lexicon of the literary Serbian language, but are also used in constructions belonging to slang, the mechanism of their transformation into slang through a change in their valence structure is shown. By valence structure we mean a set of arguments (participants), the number and nature of which are assumed in order for the event denoted by the verb to be realizable, while the verb is understood as the structural-semantic top of the sentence. Several mechanisms of such transformation have been singled out. The examples illustrate how a change in the valence structure of a verb leads to the formation of syntactic phraseological units that function in slang.

Key words: slang, verb, valence, argument, syntactic phraseological unit.